

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА РЕЖИСУРИ ТА ХОРЕОГРАФІЇ**

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«БРОДІВСЬКИЙ ФАХОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ
імені МАРКІЯНА ШАШКЕВИЧА»
ЦИКЛОВА КОМІСІЯ МУЗИКИ ТА ХОРЕОГРАФІЇ**

**Матеріали Всеукраїнського
семінару-практикуму
«ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ
ПРОСТОРІ»**

**23–24 листопада 2021 року
ЛЬВІВ – БРОДИ**

Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі. Збірник матеріалів Всеукраїнського семінару-практикуму, Львів – Броди, 23–24 листопада 2021 р. / Упорядники Н.В. Воляник, О. А. Плахотнюк – Броди : Видавництво «Просвіта», 2022. – 156 с.

Рекомендовано до друку:

- науково-методичною радою кафедри режисури та хореографії факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 11 від 15.12.2021 р.);
- методичною радою Комунального закладу Львівської обласної ради «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича» (протокол № 2 від 13.01.2022 р).

Наукові статті та тези доповідей Всеукраїнського семінару-практикуму, який був проведений у співпраці кафедри режисури та хореографії Львівського національного університету імені Івана Франка та цикловою комісією музики та хореографії Комунального закладу Львівської обласної ради «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна Шашкевича».

Збірник складається з двох частин: у першій частині висвітлено досвід роботи вчителів ритміки, хореографії, керівників хореографічних колективів, які працюють у сфері хореографічної інклюзивної освіти; у другій частині розглянуті засоби коригувальних технологій сприймання музики у роботі з різновіковими групами дітей.

**Матеріали досліджень, уміщені до збірника, друкуються в авторській редакції.
Закон охороняє права та інтереси авторів статей.**

ЗМІСТ

Секція: Хореографія

«Особливості організації та проведення танцювально-рухової терапії для дітей з особливими потребами»

- Плахотнюк Олександр Анатолійович**
Інклюзивна мистецька освіта: проблема та перспективи 6
- Дьоміна Галина Володимирівна**
5 кроків для організації інклюзивного навчання в сучасному освітньому просторі 14
- Шевчук Лілія Віталіївна**
Ритміка та логоритміка – важливий напрямок корекційної роботи із дітьми з особливими освітніми потребами 23
- Мартиненко Олена Володимирівна,
Кричевська Яна Олексіївна**
Особливості роботи вчителя хореографії з учнями з особливими освітніми потребами в ЗЗСО 28
- Панасевич Аліна Віталіївна**
Роль інклюзії у розвитку хореографічних здібностей дітей-аутистів 35
- Балабаш Олена Олександрівна**
Гра, як один із елементів розвитку артистичних здібностей, формування музикальності та ритмічності на заняттях хореографічного гуртка 38
- Гром'як Ольга Вікторівна**
Логоритміка та імпровізація у розвитку танцювальних здібностей дітей 43
- Літинська Тетяна Іванівна**
Спілкування і взаємодія з дітьми з особливими освітніми потребами у дитячому хореографічному колективі 45
- Єсіпова Олександра Анатоліївна,
Літовченко Олена Андріївна**
Проектна діяльність як один з інструментів забезпечення якісного інклюзивного освітнього середовища в закладі позашкільної освіти 66

Подгорінова Анастасія Юріївна <i>Можливості танцювально-рухової терапії у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами</i>	70
Гребеник Тетяна Вікторівна, Волосюк Тетяна Вікторівна, Бібік Юлія Володимирівна, Бондаренко Олена Євгенівна, Юрченко Олена Володимирівна <i>Фестиваль творчих здобутків дітей з особливими потребами «Сяйво надій»: організаційно-методичні засади</i>	74
Болехівська Марія василівна <i>Інтелектуальні ігри у роботі керівників гуртків позашкільних навчальних закладів</i>	78
Баштанікова Діана Андріївна <i>Використання музично-ритмічних вправ на інклюзивних хореографічних заняттях</i>	84
Чорнак Звенислава Анатоліївна <i>Хореографія в системі реабілітаційних заходів для дітей з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю</i>	89
Косаковська Леся Петрівна <i>Особливості українського танцювального фольклору в контексті практичного впровадження</i>	97
Воляник Наталія Василівна <i>Проблеми підготовки майбутніх керівників хореографічних колективів в умовах впровадження інклюзивної освіти</i>	103
Секція: Музичне мистецтво	
«Активне сприймання музики засобами коригувальних технологій»	
Трухлінська Наталя Богданівна <i>Музико-терапевтична робота з дітьми дошкільного віку</i>	108
Сорока Марта Тарасівна <i>Світ культури: музична діяльність у житті дитини з особливими освітніми потребами</i>	112
Губач Зоряна Юріївна <i>Інноваційні технології на уроках мистецтва</i>	118

Олійник Ірина Михайлівна <i>Особливості музичного виховання дітей з особливими освітніми потребами</i>	123
Сурма Оксана Ігорівна, Федько Ярина Богданівна <i>Інноваційні технології навчання в системі музичного виховання</i>	124
Скарубська Марина Вячеславівна <i>Сучасні тенденції здоров'язберігаючих та корекційних технологій у вокальному вихованні</i>	131
Чижевська Ольга Юріївна <i>Акторська майстерність як важлива складова професійної діяльності майбутнього педагога</i>	138
Вовк Христина Василівна <i>Специфіка організації інтерактивної музично-хореографічної розваги в умовах змішаного навчання</i>	147
Відомості про авторів	152

А. Душка, Н. Недозим, О. Орлов, Л. Прохоренко; за ред. В. Засенко, Л. Прохоренко. – Київ : Наша друкарня, 2019. – 332 с.

7. Уйсімбаєва М. Проектна діяльність: теоретичні аспекти. Витоки педагогічної майстерності. 2014. Вип. 13. – С. 258–263 – URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2932/1/Uisimbaeva.pdf>

* * *

ПОДГОРІНОВА Анастасія Юріївна

МОЖЛИВОСТІ ТАНЦЮВАЛЬНО-РУХОВОЇ ТЕРАПІЇ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ЇХ БАТЬКАМИ

У статті визначено поняття «особи з особливими освітніми потребами». Зазначено про участь у проекті «Без обмежень». Описано досвід проведення різноманітних танцювально-рухових терапевтичних вправ («Рухове знайомство», «Наслідування явищ природи та рухів тварин», «Дзеркало», «Танцювальний діалог», «Кольоровий діалог», «Виростає квітка») на спільних заняттях із дітьми з особливими освітніми потребами та дітьми із нормотиповим розвитком та їх батьками. З'ясовано труднощі у спільній роботі із дітьми з особливими освітніми потребами та дітьми із нормотиповим розвитком і їх батьками та шляхи їх подолання.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, інклюзія, танцювально-рухова терапія, проект «Без обмежень», вправа «Рухове знайомство», вправа «Наслідування явищ природи та рухів тварин», вправа «Дзеркало», вправа «Танцювальний діалог», вправа «Кольоровий діалог», вправа «Виростає квітка».

У сучасному світі дедалі гостріше постає проблема інклюзії, особливо у сфері мистецької освіти. Оскільки саме через мистецтво діти з особливими освітніми потребами найкраще пізнають світ, необхідно їм активно допомагати здобувати мистецьку освіту на рівні з усіма. Творчість зацікавлює, захоплює, допомагає самовираженню, лікує тіло і душу.

У «Концепції інклюзивної мистецької освіти» сформовано стратегічну ціль – громадяни, незалежно від особливостей ментального, психічного та фізичного розвитку, мають рівні права і можливості на доступ до здобуття мистецької освіти і на одному рівні залучені до створення культурно-мистецького продукту [2].

Відповідно до Закону України «Про освіту», особа з особливими освітніми потребами – це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту [1]. У роботі із такими дітьми ефективними є різні види арт-терапії, зокрема, танцювально-рухова.

Існує низка досліджень із психокорекції засобами арт-терапії (І. Лисенкова, І. Чернуха та ін.), підготовки педагогів до використання арт-терапії (У. Дутчак, Л. Полторак та ін.), застосування інноваційних технік танцювально-рухового характеру (С. Ліпінська, О. Маншилін та ін.). Однак проблема застосування танцювально-рухової терапії у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами потребує більш глибоко вивчення.

Інклюзивне навчання – справа не лише учителів, а й батьків. Адже тільки від налагодженої співпраці між учителями, учнями та батьками залежить успішний результат. На нашу думку, саме через різноманітні концертні заходи, тренінги, проекти із залученням батьків найефективніше проходить включення дітей з особливими освітніми потребами у навчально-виховне середовище.

Влітку 2019 року викладачі кафедри хореографії та художньої культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини мали можливість долучитися до проєкту «Без обмежень» у рамках програми фонду родини Богдана Гаврилишина «Молодь змінить Україну» (керівниця проєкту – канд. пед. наук, доц., зав. кафедри соціальних і правових дисциплін УДПУ ім. П. Тичини Любов Шачковська, команда проєкту – голова ГО «Світ компетенцій» Оксана Гнатюк та заступниця голови ГО «Світ компетенцій» Тетяна Поліщук), який реалізовувався у місті Умань Черкаської області. Проєкт «Без обмежень» мав на меті психологічне та фізичне розвантаження мам, комунікації дітей та їх батьків незалежно від діагнозів, потреб і статусів тощо.

Для досягнення мети проєкту для трьох категорій жінок (мами-одиначки, батьки дітей з особливими потребами, жінки з повних сімей, які перебувають у декретній відпустці) проводилися заняття з йоги та хореографії, спрямовані на психологічне та фізичне розвантаження та подальше застосування отриманих знань, умінь і навичок у повсякденному житті.

У процесі реалізації проєкту раз на тиждень протягом місяця викладачами кафедри хореографії та художньої культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини Анастасією Подгоріною та Ольгою Биковою проводилися заняття з хореографії із застосуванням танцювально-рухових терапевтичних технік для дітей та їх мам, здобутих на авторському

курсі Світлани Ліпінської «Психотерапія методом танцювально-рухової терапії: цілісний підхід».

На початку першого заняття було проведено вправу «*Рухове знайомство*». Діти разом із батьками сиділи у колі, по черзі називали свої імена та виконували будь-який рух на власний розсуд самотійно чи разом із мамами, а всі інші його повторювали. Таким чином відбувалося прийняття та розуміння кожного, налаштовувалася комунікація в групі через рух, що дуже корисно, адже для дітей надзвичайно важливо бути почутими і побаченими. Оскільки в групі були діти різного віку та з різними особливостями, то не всі одразу йшли на контакт. Дехто відмовлявся рухатися, шукав захисту у маминих обіймах, але зацікавлено спостерігав за іншими. Також були досить активні учасники, що помітно вирізнялися з-поміж інших, проявляючи в рухах свою індивідуальність.

Наступною вправою стало «*Наслідування явищ природи та рухів тварин*». Дітям та їх мамам пропонувалося відтворити у рухах вітер, дощ, сонце та поведінку тварин (рухатися як черепаха, гепард, слон, заєць, їжак, крокодил, кішка, собака, змія тощо). Важливо чергувати тварин за Лабан-категоріями, враховуючи простір, час, вагу та зусилля. Після цього можна запропонувати кожній дитині окремо показати рухи певної тварини, а всім іншим – відгадати її.

Пам'ятаючи про мету проєкту із налагодження комунікації, необхідно було організувати роботу дітей із мамами у парах. Тут прийшли на допомогу наступні вправи.

Вправа «Дзеркало». Виконавці ставали чи сідали обличчям один до одного (якщо дитина маленька, мамі варто присісти на підлогу, щоб бути з нею на одному рівні) і виконували своєрідні наслідувальні «дзеркальні рухи». Дитина задавала рух, а мама його віддзеркалювала. Результатом стало краще розуміння дитини шляхом підлаштування під її рух. Адже тут діє принцип: «Я тебе бачу, повторюю твій рух, а значить – я з тобою, я тебе розумію та підтримую». Дитина зчитує цю невербальну інформацію від мами і відчувається більш прийнятою та захищеною.

Поступово «Дзеркало» переходить у «*Руховий діалог*». Необхідно було, щоб дитина виконала декілька рухів і завмерла у певній позі, а мама, намагаючись уловити характер руху, продовжила його, будуючи таким чином танцювальну бесіду. На цьому етапі заняття діти познайомилися, звикли один до одного та до навколишнього простору і змогли себе більш вільно і творчо проявляти. Зокрема, найстарший учасник заходу, запросив свою маму на танець, і вони разом виконали «Вальс» і «Ча-ча-ча».

Оскільки із танцювально-руховою терапією ефективно поєднуються різні види арт-терапії, зокрема малюнок, то ця вправа

плавно перейшла у «Кольоровий діалог». Ця техніка полягала у парному малюванні фарбами чи кольоровими олівцями спільної картини без слів. Мама продовжувала думку своєї дитини у малюнку, заповнюючи простір білого аркуша яскравими барвами. Таким чином діти намалювали разом із мамами спільний малюнок – результат їхньої невербальної взаємодії.

Після активних вправ необхідно заспокоїти дітей та налаштувати їх на подальшу роботу чи на завершення заняття. Тут є ефективною вправа «*Виростає квітка*». Дітям пропонується показати, як із насіння поступово виростає та розквітає квітка (із положення сидячи повільно піднятися, розкрити руки в сторони), потім коливається на вітрі (нахилитися вправо-вліво кілька разів зі звуком «Шшш...», який імітує шум вітру), а наприкінці – вдихнути аромат квітки (кілька разів глибоко вдихнути і видихнути). Так відновлюється дихання, нормалізується фізичний та емоційний стан [3, с. 38].

Після першого заняття ми виявили певні труднощі, які виникли у процесі та з'ясували шляхи їх вирішення для більш ефективної подальшої роботи.

Насамперед, варто враховувати цілі й завдання. Коли заняття проводяться з метою налагодження взаємостосунків засобами невербальної комунікації та емоційного розвантаження, то такий формат цілком прийнятний. Однак варто було б розділити учасників на групи за віком дітей. Якщо ж ми переслідуюмо терапевтичну мету, де передбачена більш серйозна, глибока та тривала робота, то необхідно розділити учасників на малі групи (не більше 3-5 дітей з батьками) за віком та особливостями дітей.

На наступних заняттях було дещо менше учасників, ніж першого разу, що дало нам певні переваги. По-перше, було легше керувати процесом, а по-друге, ми мали можливість займатися окремо з дітьми та окремо із мамами у різних частинах зали. Такий формат дав змогу попрацювати викладачу Анастасії Подгоріновій над взаємодією дітей між собою (не тільки із власними мамами), а також доценту Ользі Биковій приділити увагу фізичному та емоційному стану мам через застосування хореографічних вправ. Діти могли бачити своїх мам, тому почувалися в безпеці та більш активно взаємодіяли із викладачем та один із одним.

Отже, така діяльність має ігровий характер і терапевтичний ефект. Вона сприяє розвитку пам'яті, мислення, емоційному самовираженню особистості дитини. Мама емоційно та розумово розвантажуються, забуваючи про складне рутинне життя, навчаються спілкуватися з дитиною мовою тіла, зчитувати невербальні сигнали дитини, а значить – краще її зрозуміти і підтримати у потрібний момент. Це дуже важливо, адже

взаємостосунки із батьками безпосередньо впливають на формування особистості дитини та її соціалізацію. Крім того, таким чином відбувалася інклюзія, адже заняття були спільні для дітей із особливими освітніми потребами та дітей із нормотиповим розвитком.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України про освіту. Верховна Рада України. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Концепція інклюзивної мистецької освіти. Міністерство культури та інформаційної політики України: веб-сайт. URL: <https://mkp.gov.ua/files/pdf/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf>
3. Криворотенко А. Ю. Реалізація педагогічної складової творчої індивідуальності майбутнього вчителя хореографії у процесі роботи з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 19 квіт. 2019 р.). – Умань: ВПЦ «Візаві», 2019. – С. 36–39.

* * *

**ГРЕБЕНИК Тетяна Вікторівна
ВОЛОСЮК Тетяна Вікторівна
БІБІК Юлія Володимирівна
БОНДАРЕНКО Олена Євгенівна
ЮРЧЕНКО Олена Володимирівна**

ФЕСТИВАЛЬ ТВОРЧИХ ЗДОБУТКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ «СЯЙВО НАДІЙ»: ОРГАНІЗАЦІЙНО – МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ

У статті висвітлено досвід організації та проведення розвиваючого культурно-масового заходу для дітей з особливими потребами м. Конотоп, актуалізовано його соціальну значущість. Представлено нормативні та методичні засади організації цього заходу.

Ключові слова: діти з особливими потребами, соціалізація, адаптація, творчість, волонтери.

Сьогодні більшість дітей з особливими потребами мають проблеми, пов'язані з соціальною адаптацією до життя в суспільстві та включенням в простір соціальної взаємодії. Насамперед це зумовлено тим, що вони знаходяться переважно вдома або в інтернатах в умовах часткової ізоляції. Тому питання раннього включення дітей з особливими потребами в повноцінне життя суспільства та створення необхідних умов для їхньої соціальної адаптації є не лише актуальним, а й першочерговим. Усі заклади